

Geen XBRL-implementatie zonder opgetuigde beheersingsmaatregelen

SBR startklaar... maar bent u dat ook? **Iman Rijnberg**

Eindelijk is het zover! De techniek achter Standard Business Reporting (voorheen XBRL) is gereed om gebruikt te worden voor het verzorgen van diverse rapportages. Maar...is de business al wel zover? Bent u klaar voor SBR? De introductie en implementatie van deze nieuwe software(toepassing) staat namelijk niet op zichzelf. Er zullen eerst verschillende interne beheersingsmaatregelen moeten worden getroffen om de betrouwbaarheid van de financiële informatie te kunnen blijven garanderen.

Want of u nu informatieverschaffer, gebruiker van informatie, softwareleverancier of regelgever bent, ieder heeft hierin zijn eigen rol, taken en verantwoordelijkheden. Maar wie doet nu eigenlijk wat? Concreet: welke maatregelen moeten de partijen nemen die bij deze 'vernieuwde' (Nederlandse) rapportageketen zijn betrokken, om de betrouwbaarheid van XBRL-rapportages te kunnen beheersen?

Onderzoek papieren versus XBRL-publicatiestukken

In mijn afstudeeropdracht 'XBRL: Een onderzoek naar de informatiewaarde van XBRL-publicatiestukken van kleine rechtspersonen'¹ heb ik onderzoek verricht naar afwijkingen in kwaliteit van de financiële rapportages van XBRL-publicatiestukken ten opzichte van papieren publicatiestukken 2006 van kleine rechtspersonen in Nederland. Omdat er destijds nog slechts op zeer beperkte schaal gebruik werd gemaakt van de mogelijkheid om XBRL-rapportages te publiceren, is een simulatie gemaakt. Deze simulatie hield in dat van gepubliceerde jaarstukken een conversie naar XBRL-rapportages is gemaakt. Daarna zijn beide rapportages inhoudelijk getoetst aan 248 vooraf geformuleerde objectieve informatie-elementen. Uit het onderzoek blijkt een aanzienlijke kwaliteitsvermindering van de rapportages, wat het gevolg is van onvoldoende afgedekte risico's in het rapportageproces, die voor SBR kenmerkend zijn. Op basis daarvan is een

XBRL-risicobeheersingsmatrix opgesteld, met daarin de minimaal te treffen beheersingsmaatregelen om de onderkende risico's te beperken. In de tekst hierna zijn deze maatregelen ten behoeve van de leesbaarheid niet in matrixvorm gepresenteerd, maar worden zij per betrokken partij beschreven. [De omvang van de schematische weergave van de risico-/beheersingsmatrix uit dit onderzoek van Iman Rijnberg is dermate, dat deze zich niet leent voor publicatie op papier. De matrix is om die reden na verschijning van deze aflevering van Accountancynieuws te downloaden op www.accountancynieuws.nl.]

Overheid

In Nederland is de overheid verantwoordelijk voor het opleveren en beschikbaar stellen van een volledige taxonomie voor algemeen gebruik. Om deze volledig-

'Voor 'tagging' is zowel automatiseringskennis als accountancykennis een vereiste.'

heid te waarborgen, moet de overheid maatregelen treffen in de vorm van een georganiseerde opzet van een projectorganisatie. Hierbij moet zij enerzijds de structuur van de projectgroep bepalen en anderzijds een stuurgroep en een werkgroep instellen. In deze groepen is de samenstelling van de leden van cruciaal

belang; er zal naar een optimale mix moeten worden gezocht van vertegenwoordigers van de regelgevende instantie, automatiseringsdeskundigen en verslaggevings- (accountancy-)deskundigen. Om de taxonomie vervolgens tot standaard te kunnen verheffen, kan de overheid het best aansluiting zoeken bij het 'standaardisatieproces van het W3C' (World Wide Web Consortium), dat een vijf-stappenplan voorschrijft, voordat een idee tot standaard kan en mag worden verheven. Aangezien de taxonomie openbaar wordt gemaakt, is het van belang dat de overheid ook maatregelen treft om manipulatie van gegevens te voorkomen. Zo zullen de rechten van gebruikers beperkt moeten worden.

Softwareleveranciers

In de SBR-rapportageketen kunnen twee categorieën softwareleveranciers worden onderscheiden, namelijk de leveranciers van software die 'instance documents'² creëert – de zogenoemde 'instance creators' – én de leveranciers van software die dergelijke documenten tot een leesbaar geheel moeten maken, de zogenoemde 'instance viewers'. De leveranciers hebben zowel overeenkomstige als verschillende verantwoordelijkheden. In beginsel moeten ze er allebei voor zorgen dat de basis voor een correcte installatie wordt aangeleverd. Een garantie voor de correcte installatie van software kan zijn dat de gebruiker met 'wizards' of '.exe-bestanden' (installatiebestanden) stapsgewijs door de installatieprocedure wordt geloodst. Voor een juist gebruik van de software speelt de toegankelijkheid van het pakket een grote rol. De software moet gebruiksvriendelijk ogen en ook voor niet-ingewijden logisch en begrijpelijk zijn ingedeeld. Daarnaast moet het pakket worden voorzien van

voldoende gebruikershandleidingen, die zijn opgesteld in begrijpelijke taal. In de instance creators kunnen daarnaast nog maatregelen worden getroffen die het gebruik van de juiste taxonomie afdwingen. Uit de praktijk blijkt dat taxonomieën die voor de rapportage worden gebruikt, niet van het internet worden gehaald, maar in de XBRL-rapportageprogrammatuur worden opgeslagen. Dat betekent dat de softwareleveranciers signaleringsfuncties moeten inbouwen voor het signaleren van nieuwe taxonomieversies. Als gevolg daarvan zal adequaat versiebeheer moeten worden toegepast.

Voorgeprogrammeerde standaard-tags en standaard-style sheets

In de praktijk zullen in de instance creators enkele 'standaard-tags' worden voorgeprogrammeerd. Hiermee worden de leveranciers (deels) verantwoordelijk voor de juistheid én volledigheid van deze 'tags'. Voor 'tagging'³ is zowel automatiserings- als accountancykennis vereist, waardoor een projectgroep moet worden samengesteld met vertegenwoordigers van beide disciplines. Naast de voorgeprogrammeerde tags moet de gebruiker van de informatie zelf ook nog grote delen van de informatie handmatig taggen. De softwareleveranciers zullen de kwaliteit van deze handmatige tagging kunnen bevorderen door het pakket zo gebruiksvriendelijk mogelijk te maken. Ondersteund door het inbouwen van application controls, zoals een waarschuwing bij dubbel 'taggen' van gegevens of bij het tweemaal gebruiken van één tag.

Leveranciers van instance viewers zullen er voor moeten zorgen dat de juiste standaardrapportages worden vervaardigd, door middel van het voorprogrammeren van 'standaard-style sheets'. Deze standaard-style sheets dienen onder andere gebaseerd te zijn op de modellen uit het Besluit Modellen Jaarrekening.

'Kenmerkendste van SBR is dat de eindgebruiker de uiteindelijke presentatie van de verkregen informatie gaat bepalen.'

Informatieverschaffers

Het is in algemene zin aan te raden om voorafgaand aan het gebruik van de software – en daarmee de overgang naar XBRL-rapportages – een opleidingsplan te ontwikkelen, bestemd voor medewerkers in de organisatie die bij het rapportageproces zullen worden betrokken. Ook zullen nog concrete aanvullende beheersingsmaatregelen moeten worden genomen. Dit omdat de informatieverschaffer – ondanks de voorgeprogrammeerde standaard-tags – eindverantwoordelijk blijft voor de verzending van een volledig en juist 'instance document'. Dit kan worden verstoord door foutieve ingebruikneming en verkeerd gebruik van de software, toepassing van een onjuiste taxonomie, gebruik van een foutieve instance creator, onvolledige en/of onjuiste tagging van gegevens en verzending van een technisch incorrect instance document. Voor de selectie van

de juiste 'instance creators' zal daarom een gerenommeerde softwareleverancier moeten worden aangezocht. Het XBRL-convenant kan hierbij van nut zijn, omdat het door ca. vijftig ICT-dienstverleners is ondertekend en daarmee min of meer een zekere mate van betrokkenheid en kwaliteit van de softwareleveranciers garandeert.

Alertheid informatieverschaffer

Als de software wordt geïnstalleerd, zal de informatieverschaffer zoveel mogelijk gebruik maken van de handreikingen die de softwareleverancier biedt. De informatieverschaffer zal er daarbij voor zorgen dat de installatie wordt verricht door een daartoe bevoegd en bekwaam personeelslid. Ook voor het gebruik van de juiste taxonomie moet de informatieverschaffer gebruikmaken van handreikingen van de softwareleverancier. Er zal eveneens rekening moeten worden gehouden met het feit dat er geen 'real-time-verbinding' bestaat met het internet voor de toepassing van de meest recente taxonomie. De informatieverschaffers moeten daarom in geval van wijzigingen in de taxonomie snel en adequaat inspelen op nieuwe updates van de softwareleveranciers. Let op, dit vereist dus ook adequaat versiebeheer bij de informatieverschaffer! De informatieverschaffer moet de toegang tot de bronbestanden van de taxonomie beperken, opdat de basistaxonomieën niet kunnen worden gewijzigd. Zoals eerder genoemd, zullen de informatieverschaffers naast de standaard-tags, hun specifieke labels eenmalig handmatig moe-

ArchivAZ

Dé digitale dossieroplossing voor accountantskantoren

voor en door accountants

Voordelen: integratie met Microsoft - veilig - audit-trail - eenvoudig zoeken - gestructureerd werken – koppeling met PinkWeb - sterk concurrerend in prijs (indicatie € 1,50 p.p./dag)

Oplossing voor SRA-kantoren, AA- en RA-kantoren

Kijk voor meer informatie op www.archivaz.nl

ten toewijzen. Dat moet juist en volledig gebeuren, waarvoor – naast de voorgeprogrammeerde controles – een speciaal daarvoor in het leven geroepen projectgroep zal zorgen, waarin zowel automatiserings- als accountancykennis wordt gecombineerd. Zodra de juistheid en volledigheid van het ‘tagging-bestand’ is vastgesteld, zal ook dit bestand op een adequate wijze worden beveiligd om ongeautoriseerde mutaties te voorkomen.

Voordat een aangemaakt instance document daadwerkelijk gebruiksklaar is, moet de informatieverrichter het betreffende bestand eerst valideren. Pas wanneer de informatieverrichter heeft vastgesteld dat het bestand in kwestie een correct XBRL-bestand is dat voldoet aan de gebruikte XBRL-taxonomie, kan het instance document worden verzonden.

Gebruikers van informatie

Verreweg het meest kenmerkende van SBR is dat de eindgebruiker de uiteindelijke presentatie van de verkregen informatie bepaalt. Dit brengt een grote verantwoordelijkheid met zich mee. Zo moet de gebruiker waarborgen dat de juiste en volledige data worden ontvangen, dat een juiste instance viewer (ook juist) wordt gebruikt en dat de gebruikte style sheets correct zijn. Door de ontvangen instance documents te valideren, kan de gebruiker vaststellen dat de verkregen data voldoen aan de eisen die minimaal moeten worden gesteld voor het verkrijgen van de gewenste rapportage. Voor de selectie van een juiste instance viewer wil ik ook verwijzen

naar de ICT-dienstverleners die deelnemen aan het XBRL-convenant. Voor een juist gebruik van de instance viewers moeten de handreikingen ondersteuning bieden. Het is echter wel aan de softwaregebruikers om zich de inhoud van deze handreikingen eigen te maken.

Extra beheersingsmaatregel

Een extra beheersingsmaatregel om (eenmalig) het correcte gebruik van de juiste style sheets vast te stellen, is door de verkregen instance documents in te lezen door minimaal twee instance viewers, die

‘Zodra de correctheid van het ‘tagging-bestand’ is vastgesteld, moet het op adequate wijze worden beveiligd.’

van elkaar onafhankelijk zijn. Beide verkregen rapportages kunnen vervolgens in detail met elkaar worden vergeleken, waarbij onverhoopte verschillen nader kunnen worden geanalyseerd.

Meer dan een software-update

Uit het genoemde pakket van interne beheersingsmaatregelen blijkt dat de installatie en implementatie van XBRL meer voeten in de aarde heeft dan een reguliere software-update. Niet alleen de informatieverrichters, maar alle bij de rapportageketen betrokken partijen zullen zowel organisatorische, als technische, als procedurele maatregelen moeten treffen om de betrouwbaarheid van XBRL-rapporta-

ges te kunnen garanderen. Het doel van deze bijdrage was u een beeld te geven van de maatregelen die uw organisatie kan nemen. Kanttekening daarbij is dat het hier een handreiking van beheersingsmaatregelen betreft en dat het daarmee geen limitatieve opsomming is. Een zekere mate van creativiteit bij de implementatie van de maatregelen is daarom wenselijk, welke kunnen leiden tot welkome aanvullingen op de huidige XBRL-ricisobeheersingsmatrix. **An**

1. Rijnberg, I (2008), *XBRL: Een onderzoek naar de informatiewaarde van XBRL-publicatiestukken van kleine rechtspersonen*, december 2008.
2. Het ‘instance document’ is het feitelijke databestand met de labels en cijfers.
3. Tagging of labelen is niets anders dan het ‘oormerken’ van de gegevens.

Iman Rijnberg MSc, werkzaam in de auditpraktijk van ESJ Accountants & Belastingadviseurs. Deze bijdrage is geschreven op persoonlijke titel.

• **Uitbreiden?** • **Samenwerken?**
• **Verkopen?** • **Fuseren?**

Wij kennen de markt en denken mee over de beste strategie voor uw situatie. Daarna brengen wij u de geschikte kandidaten.

Uw oplossing begint met:

Strikt vertrouwelijk:
Henri Maas 06 51 52 65 32
Jerome Senden 06 53 86 34 73

MaeS en Partners www.maespartners.nl info@maespartners.nl